

१८२३ थेके १८७१ साल पर्यन्त भारतवर्षे पण्यमूल्येर धारा

शिक्षितमोहन मुकर्जी

यथायथ भावे निष्पत्ति मूलक प्रमाण दाखिल करा संभव ना हलेओ भारतवर्षे इराज राजत्व संप्रसारणेर गोडार दिके ये देशेर जनसाधारणेर अर्थनैतिक अवस्था क्रमे खारापेर दिके याच्छिलो ताते विशेष कोन संदेह नेइ. इराज राजत्व कायेम हबार परे सेइ धारार किछुटा रदबदल हय. किंतु ठिक कोन समये देशेर अर्थनैतिक परिवेशेर मध्ये कि घरणेर परिवर्तन देखा देय से बिषय यथेष्ट प्रामाण्य कोन आलोचना आज पर्यन्त करा हये मोठेनि. उनिसा'शो शतकेर माझामाझि सब मिलिये भारतवर्षेर अर्थनैतिक अवस्था मालोर दिके याच्छिलो कि ना तार उपयुक्त विचार करते हले सेइ समये बछरेर पर बछर देशेर गळपळता आयब्यायेर हिसाब खाडा करते पारा दरकार. दुःखेर बिषय जातीअ-आयब्यायेर हिसाब खाडा करबार मत उपयुक्त एवं संख्याशास्त्र सन्मत परिमानवाचक तथ्यादिर संकलन सेई समय यथेष्ट सुष्ठु भावे करबार ब्यवस्था करा ह्यनि. फले उनिसा'शो शतकेर मध्यमागे देशेर जनसाधारणेर गळपळता आय कि घरणेर हबार संभवना से बिषये प्रामाण्य हिसाब खाडा करा सहजसाध्य नय. ए बिषये यांरा काज करेछेन तांरा जानेन ये जातीअ आयब्यायेर हिसाब करार उपयुक्त तथ्येर अभावे आज-केर दिनेर अर्थनैतिक परिकल्पनाओ कि भावे बिडम्बित ह्छे. भारतवर्षेर गळपळता आयेर प्रथम हिसाब करेण दादाभाइ नौरोजी. तांर हिसाब अनुयायी १८६८-९ सालेर माथापिछु आय दांळाय २० टाका.^१ बर्तमान प्रबन्धेर लेखक अन्यत्र हिसाब करे देखिछेन ये बछर बछर पण्य-मूल्येर परिवर्तनेर कथा खेयाल करले, अत्यंत मोटामुटि भावे भारतवर्षेर माथापिछु आयेर परिमान दांळाय १८०७ साले १८.९ टाकार मत, एवं १८३१-२ साले १५.८ टाकार मत.^२

२. दादाभाइ नौरोजीर १८६८-९ सालेर हिसाबेर संगे १८३१-२ सालेर हिसाबेर तुलना करार प्रधान प्रतिबंधक बछर बछर जिनिषपत्रेर दामेर परिवर्तन. वस्तुत, अर्थनैतिक जीवणेर ऐतिहासिक तुलनार सर्वप्रथम उपकरण पण्यमूल्य परिवर्तन मापबार उपयुक्त मापकाठि. बलाबाहुल्य १८६८-९ साले सेइ बत्सरेर पण्यमूल्य अनुयायी माथापिछु आय दांळाय २० टाका. १८३१-२ सालेर माथापिछु आय, १८६८-९ सालेर पण्यमूल्य अनुयायी हिसाब ना करते पारले सेइ दुइ बत्सरेर अर्थनैतिक अवस्था कोन मतेइ तुलना करा चलेना. प्रसंगक्रमे स्मरण करा येते पारे ये सरकार पक्ष थेके भारतवर्षे प्रथम पाइकारी पण्यमूल्येर सूचक-अनुक्रमणी प्रकाश करा शुरु हय १८७१ साल थेके एवं सेइ बत्सरइ प्रथम ब्यापक ओ संख्याशास्त्र सन्मत जनसंख्यार परिसंख्यन करा हय. सूतरां १८७१ सालेर पर थेके देशेर अर्थनैतिक परिवर्तनेर मापझोप करार उपकरण किछुटा तबु अर्थनीति बिषये विशेषज्ञदेर हाते एसेछे. १८७१ सालेर आगेर युगेर बिषय कोन कथा आलोचना करते गेले सेइ सब कोन सुविधाइ आर पाओया घायना, फले पदक्षेप करते हय अति संतर्पणे. भारतवर्षे इराज राजत्य कायेम हय १८१८ साले. सेइ समय थेके १८७१ साले प्रथम पण्यमूल्येर सूचक-अनुक्रमणी प्रकाश पर्यन्त देशे जिनिषपत्रेर दाम कि भावे बाढिल्लो बा कमिल्लो से बिषय एकटि चलनसइ सूचक-अनुक्रमणी खाडा करते ना पारले सेइ समयकार साधारण अर्थनैतिक अवस्था संबंधे कोन तुलनामूलक आलोचनाइ करा संभव ना. प्रसंगक्रमे १८६८-९